

DE HAAGSE TIJDEN

Firma G. Lörtzer,
klassieke heren-
modewinkel

Pag. 8-9

Vakantiebaantjes en
andere korte loopbanen

Pag. 13

RETRO CADEAUS • JUKEBOXEN • KLEDING • MUZIEK • ETC.

BENNIES
fifties

500M² SHOWROOM & MUSEUM
MEER DAN 25.000 RETRO ITEMS ONLINE
NAMENSESTRAAT 73 • SCHEVENINGEN
WWW.FIFTIESSTORE.NL

De Haagse krant van alle tijden

De Fred, een ware beleving

De kwalificatie 'beleving' staat voor The Mall of the Netherlands, maar de liefhebbers van de Fred (want zo wordt de Frederik Hendriklaan door klanten en winkeliers liefkozend genoemd) gebruiken dit woord al veel langer. Het valt ook niet te ontkennen dat de Fred een uniek karakter heeft en in veel opzichten boven alle andere winkelstraten in Den Haag en directe omgeving uitspringt. Robert 't Hart-Van Rongen, secretaris van de winkeliersvereniging, weet als geen ander zijn enthousiasme nauwelijks te verbergen. "Het is in de eerste plaats een statige laan (niet zo vreemd, midden in het Statenkwartier), de Fred heeft een zekere klasse, zeker na de algehele herinrichting waardoor een vrije loop mogelijk is gemaakt. Het is een winkelstraat voor buurtgenoten die de laatste jaren veel meer expats kent. Maar iedereen uit heel Den Haag voelt zich welkom.

De grote ketens kennen we allemaal wel, maar hier overheerst de kleinschaligheid, de speciale winkels waar je graag weer terugkomt. En er zijn zaken die hier al tientallen jaren zitten. Ik noem er een paar - zonder

anderen tekort te willen doen: Kalkman, Paagman, Plasman, Slot Menswear, Oele herenmode, Noltens de schoenenzaak, Simon de Vogel, van Mourik, Veldkamp-wasserette, Alpina Bloemen aan het Frederik Hendrikplein."

Kunsthandel A.P. van Koert, met een vrouw in klederdracht die eieren beschildert.
Foto: Robert Scheers, collectie HGA

Frans week in het Statenkwartier. Op de voorgrond een geïmproviseerd terrasje. Foto: Stokvis, collectie HGA

De Frederik Hendriklaan is vernoemd naar Frederik Hendrik van Oranje (1584-1647) zoon van Willem van Oranje en Louise de Coligny. De prins van Oranje was onder meer stadhouder, kapitein-generaal en admiraal-generaal van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Hij kreeg de bijnaam 'stedenbedwinger' dankzij de vele onder zijn leiding behaalde overwinningen in de tachtigjarige oorlog. Van 1890-1915 wordt het stedelijk gebied uitgebreid richting Scheveningen. Ook is deze wijk een verwijzing naar het dagelijks bestuur in de zeventiende en achttiende eeuw. De meeste straten in het Statenkwartier zijn vernoemd naar politici uit de Gouden Eeuw. (Bron: Wikipedia)

En laten we vooral het Haagsch Snoephuis van Robert 't Hart en zijn levenspartner Martin niet vergeten. Het duo begon een snoepspecialzaak, naast Jamin de enige in Den Haag. Het Haagsch ("wel met sch hē", benadrukt Robert nog) Snoephuis kan zich op twee zeer speciale klanten verheugen: een paar keer per jaar verschijnt prinses Beatrix in de deuropening. Al vanaf het moment dat zij snoep kwam kopen voor haar kleinkinderen. En stevast elk jaar bezoekt (de echte) Sinterklaas deze winkel tijdens de intocht op de Fred.

Veel winkeliers hebben een lange historie gelinkt aan deze unieke winkelstraat. Oele (herenmode pantalons en overhemden) kwam er in 1990, maar was afkomstig van een winkel in de Hobbemastraat. "Waar op een bepaald moment toch te veel de verpaupering toesloeg". Paul Beerman

- zijn vader had destijds de firma Oele in de Schilderswijk overgenomen, maar de naam Oele werd vanwege de naamsbekendheid gehandhaafd - werkte bij Meddens, maar verhuisde mee naar de Fred en maakte de ontwikkeling mee (breder looppad, meer ruimte voor flaneren). "Misschien hebben we momenteel iets te veel delicatessen- en foodwinkels", merkt hij kritisch op. Maar positivisme overheerst, ook al vindt hij het jammer dat driekwart van de straat in handen is van grote investeerders en de huren exponentieel gestegen zijn: "Op de Fred word je gewoon goed geholpen, het is hier sfeervol en je kunt hier echt Haags winkelen. Het heeft stijl, maar is voor elke Hagenaar toegankelijk".

Ton van Rijswijk
avanrijswijk@kpnmail.nl

Vervolg op pagina 3

van der VLUGT GLASHANDEL v.o.f.

Loosduinsekade 175
2571 BW 's-Gravenhage
Tel: 070-3603927
info@vd-vlugt.nl
www.glashandel-vandervlugt.nl

STEUNZOLEN
met podoscan en gipsmodel

€ 135,00 All inclusive
Aangesloten bij stichting L.O.O.P.

Prins Hendrikstraat 132-134
Den Haag
070 - 363 75 19
Johan Wassenaar
Johanwassenaar.nl

CUVO. Zorg voor uw uitvaart.

CUVO UITVAARTZORG ONDERDEEL VAN COÖPERATIE DE VOLHARDING

BEL BIJ EEN OVERLIJDEN OF VOOR EEN AFSpraak 070 346 95 71 | WWW.CUVO.NL

DEN HAAG EN OMSTREKEN

BRIEVENBUS

De gratis rubriek 'Brievenbus' is een zeer populaire!
Hulp nodig of wilt u een reactie plaatsen?
Mail naar redactie@dehaagsetijden.nl

Reactie Haags wonen in eenvoud

Naar aanleiding van het voorpagina-artikel *Haags wonen in eenvoud* van Ton van Rijswijk (dinsdag 18 oktober) kreeg ik de behoefte om een stukje te schrijven over een huis in 1949. In dat jaar verhuisde ons gezin van de Herzogstraat 110 naar de Melis Stokelaan 233. Een prachtige, nieuwe woning op de derde etage. Toen reed er nog geen tram maar lag in het midden van de weg een brede groenstrook met bloemperken. Er kwam wel een bus van de HTM.

De portiekingang was met een trapje aan de linkerkant naar de eerste woonetage en aan de rechterkant een trap naar de kelder. Daar bevonden zich zes ruime kelders en die van ons bestond uit twee grote ruimtes. In die kelderhal bevond zich aan

de achterkant een grote raampartij met een deur naar de trap, waarmee je in de gemeenschapelijke tuin kwam die liep van de Moerweg naar de Anna Bijnslaan.

Ons huis bevatte een Bruynzeel keuken, bestaande uit links een aanrecht met in het midden de geiser en rechts een hoge kast met twee deuren. Aan het eind een deur naar het balkon en rechts een deur naar de bijkeuken met een wasbak en een kast voor de vuile was. Op het balkon was een kast waar de kolen werden bewaard.

Een woonkamer aan de voorkant (met radiodistributie kastje) met een schuifdeur naar een slaapkamer, aan de tuinkant een kamer met deur naar het balkon en daarnaast nog een slaapkamer. In de gang bevond zich links naast de keuken de

meterkast met een meter voor het gas waar muntjes in moesten. Daarnaast de douche die bestond uit twee achter elkaar liggende ruimtes, een ruimte om je kleren te hangen en de tweede ruimte was de douche. Verder in die gang een deur naar de kamer met deur naar het balkon en in de gang ernaast bevond zich nog een kast aan de rechterzijde en aan het eind het toilet en de deur naar de slaapkamer die grensde aan de woonkamer.

We waren met z'n zessen: vader, moeder drie zonen en een meisje. Dus een vierkamerwoning met in de vergunning dat een gedeelte van de woning aan derden ter beschikking zal worden gesteld zodra de burgemeester en wethouder zulks nodig achten. Dat is gelukkig niet gebeurd.

Mijn zus was de oudste geboren in 1934, mijn oudere broer is geboren in 1939, ik ben van 1946 en mijn jongere broer is van 1948. Mijn broer van 1939 emigreerde in 1957 naar Amerika. Tijdens de reis werd hij achttien jaar. En mijn zus trouwde in 1958, dus toen hadden mijn broer van tien en ik twaalf een eigen kamer.

Al met al een herinnering aan een prachtige woning, vlakbij het Zuiderpark waar we veel hebben gewandeld. Op zondagmiddag als ADO speelde kon je het op het balkon horen als er gescoord werd. Voor de wedstrijd liepen drommen mensen over de Melis Stokelaan naar het ADO-stadion en na afloop keerde het hele gezelschap over diezelfde laan weer huiswaarts.
Ruud Roeleveld
roeleveld079@ziggo.nl

Grote boekenverkoop!

Van dinsdag 29 november t/m eind december is er weer een grote verkoop van afgeschreven boeken, tijdschriften en DVD's in bibliotheek Scheveningen.

Openingstijden:

maandag van 12.00 tot 20.00 uur
dinsdag t/m zaterdag van 11.00 tot 17.00 uur. Zondag gesloten
Bibliotheek Scheveningen,
Scheveningseweg 333, scheveningen@bibliotheekdenhaag.nl

Rommelmarkt bij Woej

Vrijwilligers van Woej organiseren op zaterdag 26 november een rommel- en creamarkt. Deze vindt plaats in wijk- en dienstencentrum De Groene Loper in Voorburg van 09:00 - 13:00 uur. Jong en oud zijn van harte welkom om gezellig te komen snuffelen voor kleine prijsjes. Ook voor een kopje koffie of thee kunt u terecht op deze dag.

Wilt u zelf op de markt uw bruikbare spullen een tweede kans geven of wilt u uw eigen-gemaakte creaties verkopen? U kunt een tafel huren voor

€ 7,50. Reserveren kan bij Alie 06 - 539 930 99 of Joop 06 - 174 764 60, of op kantooruren bij wijk- en dienstencentrum De Groene Loper via 070 - 205 47 50. De kosten voor de huur van de tafel graag betalen bij de receptie van De Groene Loper voor 26 november. Wij geven de voorkeur aan betalen met pin, maar contant mag ook.

Zien wij u op 26 november?

Wijk- en dienstencentrum De Groene Loper, Van Royenstraat 2 in Voorburg.

Campagne - Doneer je energiecompensatie

Door het verhogen van de gasprijzen zijn er nog meer Haagse inwoners die in acute financiële problemen terecht zijn gekomen. Mensen die het financieel al lastig hadden komen nu steeds meer in geldnood. De winterperiode is in zicht en zal voor veel mensen extra lastig zijn. Dit najaar wil Sociale Fondsen Den Haag kwetsbare stadsgenoten daarom extra helpen door een achterstallige rekening te betalen en hun zo de kracht geven er iets van te blijven maken. Want juist in deze tijd is dit zo hard nodig.

Doneer jouw/jullie energiecompensatie t.w.v. € 190,- of € 380,- nu volledig aan deze Haagse stichting als jij het niet nodig hebt. Zo geef jij een grote groep Haagse inwoners die acute financiële problemen hebben een najaar met minder geldzorgen. Sociale Fondsen Den Haag betaalt hun achterstallige rekening nadat de aanvraag van een samenwerkende hulpverlener is goedgekeurd. Jouw bijdrage komt voor 100% ten goede aan deze doelgroep.

Schrijnende verhalen

Ze krijgen via hulpverleners veel schrijnende verhalen binnen. Martine (59 jaar) is blind en heeft dag & nacht een blindengeleidehond. De maandelijkse (energie) kosten van haar zuurstofapparaat zijn sinds kort enorm gestegen en ook het voedsel van haar hond is duurder geworden. Van dit soort schrijnende lokale verhalen zijn er vele; van kwets-

bare eenoudergezinnen uit de armste wijken tot aan senioren die hun partner hebben verloren en er helaas financieel niet meer uitkomen. De stichting staat ook open voor 65+ers die in armoede leven en acute financiële problemen hebben.

Fonds 1818 verdubbelt de opbrengst

Fonds 1818 zal de opbrengst van deze campagne verdubbelen dus jouw donatie wordt 2x zoveel waard.

Fonds 1818

Uitgeverij De Haagse Tijden
Laan van Meerdervoort 174
2517 BH Den Haag

Ook te volgen via Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn.

Uitgave:

Uw krant is elke twee weken in een oplage van tenminste 65.000 exemplaren gratis af te halen op circa 360 distributiepunten in Den Haag, Zoetermeer, Westland, Delft, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Wassenaar.

Redactie:

De artikelen, verhalen en foto's in onze krant worden aangeleverd door onze lezers. De ingezonden artikelen zullen ook gebruikt worden op de website en onze sociale media kanalen.

Hergebruik van de artikelen en foto's is aan de uitgever. Voor de vaste columnisten geldt een andere regeling. U kunt uw verhaal insturen naar: redactie@dehaagsetijden.nl

Abonnementen

Voor € 75,00 per jaar kunt u de krant in Nederland thuis ontvangen per post. Buiten Nederland ontvangt u de krant voor € 95,00 per jaar. Een abonnement vraagt u aan via de klantenservice.

Alle uitgaves van De Haagse Tijden kunt u terug vinden op de website www.dehaagsetijden.nl/archief

Adverteren

Wilt u ook adverteren in De Haagse Tijden? Vraag naar de mogelijkheden bij Daphne Brückel of Jolanda Kraanen en bel 070-3607676 of mail naar info@dehaagsetijden.nl

Hoofdredacteur

Sanne Groeneboer
redactie@dehaagsetijden.nl

Vaste auteurs

John Vroom
Marcello & Els
Milja de Zwart
Robert Mindé

Fotografie

De Haagse Tijden heeft de moeite genomen om de rechtmatige eigenaar van de gepubliceerde foto's te vinden. Als u meent de publicatierechten te hebben, kunt u contact opnemen met de uitgever.

Vormgeving

Brückel Reclame BV

Lezersservice

De lezersservice is te bereiken van maandag t/m vrijdag van 10 - 12 uur op: 070 - 345 76 97

Vervolg voorpagina

De Fred, een ware beleving

Gezichts- en geschiedenis-bepalend is natuurlijk de firma Paagman op de hoek van de Willem de Zwijgerlaan, wellicht de bekendste boekhandel van Nederland. Fabian Paagman (derde generatie) onderstreept dat het bedrijf in 1951 is gestart, dus vorig jaar al het zeventigjarig jubileum vierde. Paagman krijgt ook wel eens leden van het Koninklijk Huis op bezoek, maar Fabian noemt liever geen namen vanwege de privacy. De presentatie van het boek van Geert Wilders in 2004 (*Kies voor vrijheid*) had wel wat voeten in de aarde: "Het was een emotionele tijd net na de moord op Theo van Gogh. Boekpresentaties van onder meer Kees van Kooten en internationale best-seller Isabelle Allende verliepen wat rustiger." Volgens Fabian is het vooral de gunstige ligging die winkelen op de Fred zo leuk maakt: "Het is een gegoede wijk met een krachtige winkelstraat die uitstraling en impact heeft. Naar mijn mening de mooiste van de 60 tot 65 winkelstraten die Den Haag kent. En vergeet niet dat de straat precies tussen het Haags centrum en Scheveningen in ligt, dus het trekt de belangstelling van twee kanten."

Memorabel vindt deze Paagman de huldiging van Bart Veldkamp op de Fred in 1992, na het behalen van goud op de Olympische Winterpelen in Albertville. Hierover verscheen al eerder een artikel van mijn hand.

Roy van der Hoorn nam Slot Menswear over in 2007, maar de zaak bestaat sinds 1947. Hij werkt er al 39 jaar, dus maakte veel van de ontwikkeling van de

Fred mee. "We trekken een breed georiënteerd publiek, de in 2019 ontwikkelde looproute heeft veel verbeterd qua toegankelijkheid en heeft zowel kopen als flaneren beter mogelijk gemaakt. We zitten eigenlijk midden in de stad, maar we zijn ook een beetje een dorp. Het 'dorpsgevoel' gaat sa-

Boekhandel Paagman. Foto: collectie HGA

men met onze stijlvolle kleding. Onder invloed van corona is overigens het koopgedrag meer in de richting van casual en stretch gegaan; mensen werken immers meer thuis."

Bekende Hagenaars? Roy doet er niet geheimzinnig over: "Ach, de voorlaatste burgemeester van Den Haag (Van Aartsen) woonde hier zo ongeveer om de hoek. Ook Donner kwam hier veel. En naast talloze acteurs en advocaten behoorde ook de familie Jol tot de vaste klanten, net zoals voormalig minister van Financiën Gerrit Zalm. Maar de talloze expats en studenten zien we hier natuurlijk even graag", aldus Roy.

De bekende schoenenzaak Noltens is al sinds 16 oktober 1973 gevestigd op de Fred. Eric Noltens (de huidige eigenaar) vertelt hierover: "Mijn vader begon de zaak op 16 oktober 1973. Het

was toen het allerkleinste schoenenwinkelje van Den Haag, nog geen vijftien vierkante meter! Later werd de winkelruimte van de burens erbij betrokken en nog later openden we ook een winkelruimte aan de overkant. We zaten en zitten bij het Frederik Hendrikplein; waanzinnig sjiek

Winkelend publiek. Foto: Dienst voor de Stadsontwikkeling, collectie HGA

Kasper van Mourik kwam in 1990 bij zijn vader in de beroemde drogisterij Van Mourik, die tot 1981 eigendom was van de bekende Haagse keten De Salamander. 'Als van Mourik het niet heeft, is het nergens te krijgen', is een gevleugelde uitdrukking die menig klant van deze traditionele drogisterij graag bezigt om deze zeer speciale zaak te karakteriseren. Nee, het is geen drogisterij zoals het Kruidvat, het is echt alleen een drogisterij. Vader en zoon lopen er ook nog altijd in een smetteloos witte jas

rond. Ouderwets? Jazeker, maar het typeert de principes van deze drogistenfamilie. "De witte jas werd vroeger gedragen door drogisten, omdat ze eigenlijk een verlengstuk van de huisarts waren en die witte jas symboliseerde de integriteit."

Qua oppervlakte is van Mourik geen superzaak. En... de ruimte werd jarenlang en wordt nog steeds maximaal benut: het is er overvol met echte drogisterij-spullen. Zoals Reckit Blue en Odol. Lippenstift zul je er niet vinden, net zomin als oogschaduw. "Veel jaren geleden hadden we hier ook nog een petroleum-pomp, want toen kochten de mensen nog petroleum voor het kacheltje in de keuken. En we maakten ook zelf waterstof." Ook Kasper roemt de Fred als 'groot dorp in de stad'. "Iedereen kent elkaar hier." Overigens is Van Mourik niet uitsluitend te typeren als traditionele of ouderwetse drogist. Er wordt namelijk ook veel online verkocht. De herinneringen van Van Mourik? Kasper aarzelt geen moment: "In de begintijd van het North Sea Jazz Festival gingen de musici zich vaak warm spelen op de Fred. Dat was een prachtige tijd." En beroemde klanten? Die heeft Van Mourik zeker: "Tineke Dragt (de schrijfster), Wieteke van Dort, wijlen Jan Rot, Docters van Leeuwen en Kim Holland". Ach, ze zullen er stuk voor stuk geen moeite mee hebben om als klant van deze zeer bijzondere zaak genoemd te worden.

Er zijn natuurlijk meer ondernemers die voor de Fred gezichts- en sfeerbepalend zijn geweest en nog steeds zijn. Zoals Simon de Vogel, Plasman, Kalkman, Veldkamp, Alpina Bloemen en Choc. Ik had ze graag allemaal willen interviewen. Wie weet komt er een vervolg...

Ton van Rijswijk
avanrijswijk@kpnmail.nl

Interieur van de lunchroom van bakkerij Plasman. Foto uit 1910, collectie HGA

Frederik Hendriklaan in 1912. Foto: collectie HGA

Samen aan alles gedacht!

- Opbaren thuis of in een uitvaartcentrum naar keuze
- Vooraf vastleggen van uitvaartwensen
- Uw uitvaartverzorgers in regio Haaglanden

070 345 48 10
Dag en nacht bereikbaar

Bautersemstraat 1, 2518 PC Den Haag
www.henning-uitvaart.nl

UITVAARTVERZORGING
J. Henning

Uitvaartverzorging J. Henning anno 1885 is houder van het Keurmerk Uitvaartzorg

Houtwinkel Zaag

De mooiste kasten op maat gemaakt

#WijHelpen

20 JAAR

Bezoek onze showroom

- Een Droomkast zoals jij hem wilt hebben
- Perfect op maat, altijd passend
- Kies je eigen Style en Kleur
- Bij ons ben jij de Ontwerper
- Meet & Montage Service

WWW.HOUTWINKELZAAG.NL | Laan van Meerdervoort 258 | 070-3452700

Seniorenhulp Nederland

Meer dan alleen verhuizen...

Vrijblijvende offerte?
BEL: 070 - 306 16 96

Seniorenverhuizing
Volledig verzorgd!

Woning-ontruiming
Huur- en koopwoning

Schilderen kluswerk
Stofferen en behangen

Spoedoplevering
Binnen 7 dagen leeg

de beste in
VERHUZEN EN ONTRUIMEN
Seniorenhulp Nederland

www.seniorenhulp.com

novodent

Behandeling aan huis

Een team van prothesespecialisten

Wij komen **gratis** bij u thuis voor het maken van nieuwe protheses of het corrigeren en repareren van uw huidige protheses. Met onze kennis en vaardigheden kunnen wij u perfect van dienst zijn!

Enrico, Martijn, Jasper en John Jellema

Tel: **070-3555790**
info@novodent.nl

Valkenboskade 466
2563 JK Den Haag
(Hoek Laan van Meerdervoort recht t.o. halte tram 3 en 12)

• Voor het maken van nieuwe kunstgebitten
• Pasvormcorrecties en reparaties
• **Gratis** behandeling aan huis
• 75% vergoeding vanuit uw basisverzekering, 25% eigen bijdrage
• Rechtstreekse vergoeding door uw zorgverzekeraar

www.novodent.nl

PHF P.H. Frauenfelder

- loodgieters
- installatie
- daktechniek
- 24h service

www.phfrauenfelder.nl

Vestiging Den Haag
Oude Haagweg 617
2552 GK Den Haag
T 070 - 325 44 40
info@phfrauenfelder.nl
www.phfrauenfelder.nl

Vestiging Rotterdam
Graafstroomstraat 35b
3044 AN Rotterdam
T 010 - 850 12 00
info@phfrauenfelder.nl
www.phfrauenfelder.nl

Service Sanitair Verwarming Woning aanpassing Dak

75 JAAR 1944 - 2019 PHF

BEUMER

Het Warenhuis voor Thuis

Voor al uw authentieke kerstversiering en kerstverlichting. En het mooiste siervuurwerk van Den Haag!

**VERLICHTING • BEVEILIGING • KOKEN & BAKKEN
VUURWERK • BRANDBEVEILIGING**

Kom langs in de winkel,
of neem contact op voor een vrijblijvende afspraak!

Voor al uw siervuurwerk! www.beumer.vuurwerkexpert.nl • Tel: 070-3280248
Mail: info@beumerijzerhandel.nl • Van Hoytemastraat 72 • 2596 ES 's-Gravenhage

Zondagochtendconcerten

€ 16,-

WORLD FORUM THEATER DEN HAAG
5 februari 2023 Een Koffer Vol Liedjes (Tony Neef, Maaike Widdershoven, Ruud Bos)
12 maart 2023 ForEverly Brothers - Ode aan the Everly Brothers

DE DOELN ROTTERDAM
20 november 2022 Laura Fygi & Trio Galantes
11 december 2022 Van Smartlap tot Opera
18 december 2022 White Christmas at de Doelen (11.00 uur en 19.00 uur)
22 januari 2023 Carel Kraayenhof en Leoni Jansen
12 februari 2023 New Diamonds - Ode aan de Blue Diamonds
5 maart 2023 Franklin Brown & Tiny Little Bigband: Ode aan Tom Jones, Sinatra en andere grootheden

Meer informatie en bestellen via internet of telefonisch:
www.zondagochtendconcerten.nl - 010 4225244

Mercurius, god van de handel

Venestraat 15

We willen allemaal dat de goden ons gunstig gezind zijn. Maar hoe kom je bij de juiste god in een goed blaadje? Winkeliers en andere ondernemers in Den Haag deden dat door hun gevel op te sieren met de beeltenis of de symbolen van Mercurius, de god van de handel.

Mercurius

De Romeinse god Mercurius was de god van de reizigers, de handel en de winst. Pas toen de Romeinen handel met de Grieken gingen drijven, hadden ze daar ook een god voor nodig. Vandaar dat Mercurius pas relatief laat tot de godenfamilie toetrad. Mercurius wordt afgebeeld met symbolen die snelheid aangeven: gevleugelde sandalen (talaria), een gevleugelde helm (petasus) en een met slangen omkronkelde gevleugelde staf (caduceus).

Caduceus

Als mensen de staf van Mercurius zien, is hun eerste idee vaak: hier woont of werkt een dokter. Maar het symbool van de Griekse god Asclepius, beschermheer van de medici, is een staf met maar één eromheen gekronkelde slang. En op de staf van Mercurius zitten vaak de vleugels die je bij Asclepius weer niet zult vinden.

Winkels

Waar vinden we in Den Haag winkels die graag voor hun succes een beroep op Mercurius doen? In ieder geval bij een aantal grote warenhuizen en modezaken. Het gebouw van de Bijenkorf heeft heel veel beelden, die door meerdere beeldhouwers

zijn gemaakt. Daarbij zit ook een beeld van Mercurius, waarvan ik niet heb kunnen achterhalen wie van deze beeldhouwers dat gemaakt heeft. Ook in de gevel van Peek & Cloppenburg is de staf van Mercurius te vinden. In de twintiger jaren van de vorige eeuw is aan de Passage een nieuwe arm gebouwd. Bij de ingang van deze arm waken twee symbolische figuren, waarin we in een daarvan weer Mercurius herkennen.

In de gevel van Venestraat 15 zijn zelfs drie Mercuriussymbolen te vinden: staf, kop van de god en een gevleugeld wiel. Ze verwijzen ongetwijfeld naar de eerste gebruikers van het pand, alleen is niet meer bekend wat

voor bedrijf dat was. De symbolen van Mercurius doen het ook erg mooi in een tegeltableau. Zoals te zien is aan het prachtige Art Nouveau pand op de hoek van de Laan van Meerdervoort - Waldeck Pyrmontkade.

Kantoor

Aan het Noordeinde 43 staat een gebouw met de naam Mercurius. Het is ontworpen door de architecten Hoek & Wouters en is in 1900 gerealiseerd. Het was het eerste bouwwerk dat speciaal voor kantoorwerk werd gebouwd.

Overheidsgebouwen

Wat moet de overheid met de god van de handel? Het huidige Ministerie van Economische

Kneuterdijk Raad voor de Rechtspraak

Zaken heette in het verleden Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel. En dus is het logisch dat aan het gebouw waar dit ministerie in 1917 introk ook een Mercurius is aangebracht.

Als we nu bellen of een brief versturen, worden we bediend door commerciële bedrijven. Maar ooit hadden we het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie oftewel de PTT. In 1923 betrok de PTT een nieuw hoofdkantoor aan de Kortenaerkade, architect G.C. Bremer. Beeldhouwer Van Lunteren mocht de beeldhouwwerken maken. Ieder beeld is een symbool. Van links naar rechts: Arbeid (symbool: de hamer), Wetenschap (symbool: de uil), Handel (symbool: de Mercuriusstaf) en Industrie (symbool: locomotief).

Aan het Kerkplein had de PTT het Haagse hoofdpstkantoor en de telefooncentrale. Daar geen Mercurius met een staf, alleen met heel subtiele vleugels aan de hielen van deze atletische figuur. Aan de Kneuterdijk staat het gebouw waar nu de Raad van de Rechtspraak in zit. Het is in de twintiger jaren van de vorige eeuw gebouwd voor de Nederlandse Handelsmaatschappij.

Als je door Den Haag loopt, moet je maar eens opletten hoe vaak je Mercurius aan gevels ziet hangen. Ik ontdek nog regelmatig nieuwe plekken.

Jacqueline Alders
info@jacquelinealders.nl
Stadswandelingen en Fietstours in Den Haag
www.ikgidsudoordenhaag.nl

Peek en Cloppenburg - Grote Marktstraat

Kortenaerkade, voormalig PTT Hoofdkantoor

Nomad Sidi Larbi Cherkaoui Eastman

De Vlaams-Marokkaanse Sidi Larbi Cherkaoui wordt wereldwijd erkend als één van de meest toonaangevende en originele choreografen van zijn generatie.

Hij heeft een indrukwekkend oeuvre ontwikkeld dat op een persoonlijke manier de tradities van de grote culturen onderzoekt en bevraagt. Terugkerende elementen in zijn werk zijn spiritualiteit, het anders-zijn, de zoektocht naar identiteit en religie. Zijn handelsmerk is een genereuze, poëtisch-elegante en lyrische dansstijl.

Het avondvullende werk *Nomad* is gemaakt op Midden-Oosters geïnspireerde muziek van Felix Buxton van Basement Jaxx en een metafoor voor ultieme vrijheid, maar ook voor de onmogelijkheid om te overleven in de woestijn. Tegen een gigantisch woestijnbeeld op de achterwand van het toneel bewegen de dansende nomaden bijna dierlijk, zoals slangen, hagedissen of kamelen. Die nomadische wereld wordt ook versterkt door gedaste geometrische Arabische motieven, zoals de bloem. De kostuums gemaakt door de Antwerpse modeontwerper Jan-Jan Van Essche zijn geïnspireerd op de rijkdom aan stoffen, die woestijnbewoners dragen om zichzelf te beschermen tegen de hitte.

Deze voorstelling maakt deel uit van FIND (Fonds Internationale Dans). In dit fonds bundelen drie Haagse organisaties - Amare, Holland Dance Festival en Nederlands Dans Theater - hun krachten om internationale dansproducties naar Nederland te halen en Den Haag als de dansstad van Nederland verder te profileren.

Datum en locatie
do 8 en vr 9 dec / 20:30
Amare / Den Haag

Ticket & informatie
amare.nl
holland-dance.com

Niet kunnen slapen door dove of tintelende handen?

Behandeling Carpaal Tunnel Syndroom zeer succesvol

Bij het Carpaal Tunnel Centrum Zuid-Holland aan de Stationsstraat 1 in Pijnacker is het sinds 2011 mogelijk om het carpaal tunnel syndroom (CTS) effectief te bestrijden. Als één van de weinige praktijken in Zuid-Holland is er bij onze praktijk een behandelmethode beschikbaar die mensen met een CTS doeltreffend helpt.

Na tien tot twaalf korte behandelingen zijn patiënten dikwijls al van hun klachten af en veelal kunnen er zelfs operaties mee voorkomen worden. Er zijn in Nederland slechts enkele praktijken die dit zogeheten Phystrac-apparaat gebruiken. Bij de huisarts hoeft geen verwijzing te worden gehaald voor een behandeling met het tractie-apparaat. De behandelingen worden ook in 2022 gewoon door de zorgverzekeraar vergoed uit alle aanvullende verzekeringen voor fysiotherapie. "Nu het apparaat al ruim 10 jaar in gebruik is, zijn wij zeer tevreden met de geboekte resultaten." Deze blijken in 80 procent van de gevallen 'uitstekend' te zijn, vertelt Mark van Engelen, één van de zes aangesloten fysiotherapeuten en de eigenaar van Carpaal Tunnel Centrum Zuid-Holland. Recent zijn er weer twee extra Phystrac-

apparaten aangeschaft, om op deze manier nog meer patiënten van dienst te kunnen zijn. "Dit was een logische stap want de toestroom van nieuwe patiënten blijft op een zeer hoog niveau. Het feit dat wij de enige praktijk in Nederland zijn met vijf Phystrac-apparaten, geeft aan hoe bijzonder dit is".

Het carpaal tunnel syndroom is een aandoening, die doorgaans wordt veroorzaakt door druk op de mediaanzenuw. Deze bevindt zich net boven het polsgewricht. De carpale tunnel is de naam van het gebied waar de middenhandsbeenderen, de dwarse polsgewrichtsband (carpaal ligament), de mediaanzenuw en de pezen zich bevinden. Druk op de mediaanzenuw kan veroorzaakt worden door letsel of werkzaamheden waarbij frequent repeterende handelingen worden

verricht, zoals typen, wringen en forse krachtsuitoefeningen met de hand. De klachten komen met name voor bij vrouwen van alle leeftijden, vooral bij een leeftijd van 40 jaar of ouder en tijdens of na zwangerschap.

De belangrijkste symptomen zijn: nachtelijke pijn, spierkrachtsverlies, een doof/tintelend of stijf gevoel in de hand en in de vingers, onder meer bij computergebruik, fietsen en autorijden.

Het Phystrac-apparaat behandelt het syndroom door mechanische tractie. Volgens Van Engelen is de methode 'goed te verdragen' en zijn de resultaten vaak al binnen 3 tot 4 weken merkbaar. Bij de praktijk is er de beschikking over voldoende parkeergelegenheid.

De openingstijden zijn ruim en er is mogelijkheid om ook 's avonds en op zaterdag behandeld te worden. Mocht u last hebben van deze aandoening dan is een behandeling met het Phystrac-apparaat sterk aan te bevelen!

Fysiotherapeut Mark van Engelen bij het Phystrac-apparaat, waarmee al sinds 2011 uitstekende resultaten worden geboekt.

Carpaal Tunnel Centrum Zuid-Holland
Stationsstraat 1, 2641 GH, Pijnacker
Tel: 015-3030259
info@fysiotherapie-pijnacker-centrum.nl
www.carpaaltunnelcentrum.nl
Facebook: Carpaal Tunnel Centrum Zuid-Holland

Marcello en Els (W)eten Wat Lekker Is

Giuliano's Pasta & Pasta Ristorante

Recept linguine alle vongole con pistacchio e lime

We komen op donderdagavond in een werkelijk afgeladen ristorante Giuliano's in de Haagse Schoolstraat. Sfeervol en overdadig ingericht met allerlei snuisterijen, oude muziekinstrumenten, verrekijkers, spiegels, flessen en heel veel ingelijste prentjes. De kleine tafeltjes staan bovenop elkaar en zijn tot de laatste man bezet. Kortom, super Italiaans! Giuliano's Pasta & Pasta Ristorante zit er al vanaf begin jaren negentig en sinds 2020 is er twee deuren verderop een nieuwe vestiging; Giuliano's Pizza & Pizza. In de vorige aflevering de recensie en nu een recept van de chef!

Ingrediënten

- 1 kilo vongole (visboer)
- 250 gram linguine
- 4 teentjes knoflook in dunne plakjes
- ½ chilipepertje gesnipperd
- 200ml witte wijn (Italiaans)
- zest van 1 limoen
- 40 gram geroosterde pistachenootjes
- 10 gram peterselie
- olijfolie
- versgemalen peper

1. Was de vongole drie keer in water, net zolang totdat het water helder is. Haal de kapotte schelpen eruit.
2. Kook de linguine, 2 minuten korter dan op het pak staat.
3. Pak een wok en fruit de knoflook even aan. Bak daarna de chilipeper even mee.
4. Voeg de vongole en de witte wijn toe. Hussel een paar keer en doe een deksel op de pan.
5. Na een paar minuten gaan de vongole openstaan. Voeg de peper toe en hussel weer een paar keer, schep de vongole uit de pan en hou apart.
6. Het vocht dat overblijft wordt je saus. Voeg hier de linguine aan toe en kook deze al roerend nog 2 tot 3 minuten totdat de pasta mooi 'al dente' is en de saus indikt.

7. Roer er wat gehakte peterselie, limoenzest en olie door.
8. Leg dan eerst de linguine op het bord, dan de vongole en maak af met gehakte pistache, peterselie en de rest van de zest.
9. Eet smakelijk!

Giuliano's Pasta & Pasta Ristorante Schoolstraat 13a, Den Haag reservering@giulianos.nl www.giulianos.nl/classic 070 345 5215 Woensdag t/m maandag 17.00 - 22.00 (weekend tot 23.00)	Giuliano's Pizza & Pizza Ristorante Schoolstraat 9, Den Haag reservering@giulianospizza.nl www.giulianos.nl/pizza 070 2505 434 Woensdag t/m maandag 17.00 - 22.00 (weekend vanaf 13.00)
---	--

HAAGSE KWESTIES

Een kip op het bureau van de minister

Bij binnenkomst in de boekhandel viel mijn oog op het portret van Ed Nijpels. Ik hielp meteen de hoge stapels van zijn memoires, *Nooit wachten op later*, een tikje lager te maken. Want het boek, begin deze maand in Beeld & Geluid in Den Haag gepresenteerd, bracht ook mijn memoires aan de gang.

Eind jaren tachtig, toen ik nog zo groen als gras was en aan mijn eerste echte baan op de politieke redactie begon, kreeg ik Ed Nijpels in portefeuille. Ik had namelijk de opdracht het milieubeleid te volgen. Op zich leuk, maar het begon met sleuren en leuren. Het milieu ging toen vooral om zure regen, die nu nog steeds op ons neervalt, al is de term op knappe wijze uit ons vocabulaire weggetoverd. Minister Nijpels werkte aan een nationaal milieubeleidsplan en het was zaak dat voor de officiële publicatie te pakken te krijgen.

Nou, dat lukte me maar net. Want hoe ik ook mijn best deed, met iedereen sprak in het wereldje, ik kreeg het niet. Mijn krantje was te klein. Liever gingen mijn bronnen met de Volkskrant of Vrij Nederland in zee. Gelukkig kreeg een van mijn collega's bij die media medelijden met mij. Zondagmiddag, daags voor de officiële publicatie, begon de fax te ratelen. Wat een opluchting! Voor mij en de krant dan. Niet voor het land: 'Geheime nota voorspelt milieucrisis over 10 jaar'.

Het stukje dat ik erover schreef viel minder goed bij de machthebbers. En ik had die ochtend een interview met de minister. Samen met een collega ging ik naar de Van Alkemadeaan, waar het ministerie was gevestigd in barakken, opgetrokken in 1945 als noodhuisvesting. Op het aan Clingendael grenzende departement liepen gemoedelijk konijnen rond en moest de minister af en toe een kip uit een bureaula tillen.

Verslikt in thee
Maar die ochtend was de sfeer te snijden. Nijpels waste mij de oren over mijn stukje, dat hij met een rood pennetje had bewerkt. Hij maakte er een heel nummer van. Zei dat hij zich aan zijn Benoordenhoutse ontbijttafel in zijn thee had verslikt. Maar ik mag blau geweest zijn, ik stond wél voor wat ik schreef. Terwijl onze discussie hoog opliep, zag ik de vertwijfeling toeslaan bij mijn collega. Wanhopig keek hij op zijn horloge. "Kunnen we nu eindelijk beginnen met het interview?" Later vertelde Nijpels me dat hij zich helemaal niet had verslikt. Zijn voorlichter - het departement telde er destijds 110, lees ik in Nijpels boek - had mijn stukje vol rode strepen en uitroptekens gezet. En de minister vond het wel leuk om te zien hoe stevig ik in mijn schoenen stond.

Het ministerschap van Ed Nijpels duurde niet heel lang. Een kabinetscrisis over het 'reis-

Idee voor een Haagse kwestie?
Mail naar Milja de Zwart: haagsekwesties@dehaagsetijden.nl

Het terrein van het ministerie van VROM in 1966, gezien vanuit het ANWB-kantoor. Foto: Jan Stegeman, collectie HGA

kostenforfait' – ook toen al wist bijna niemand wat dat was – betekende in mei 1989 de val van het kabinet-Lubbers II. Waarna de VVD in de oppositiebanken belandde. Hans Alders van de PvdA trad aan op het ministerie aan de Van Alkemadeaan. Maar sloot er in 1992 ook definitief de deuren.

Hangbruggen en bomen
Het departement verhuisde naar een kantoorkolos aan de Rijnstraat, ontworpen door Jan Hoogstad. De hangbruggen, levende bomen en de tram die door het pand reed, moesten

de bittere pil van de verhuizing vergulden. Of het dat deed is de vraag, want intussen is het alweer onherstelbaar verbouwd. De barakken aan de Van Alkemadeaan werden tijdelijk onderkomen voor 500 asielzoekers, vooral uit Bosnië en de voormalige Sovjet-Unie. Tegen de wil van grondeigenaar de gemeente Wassenaar, die vreesde dat wandelende asielzoekers het verkeer zouden ontwrichten. Het duurde maar tot maart 1994. Toen begon op het terrein de bouw van de kazerne van de Koninklijke Marechaussee. En die staat er nu nog steeds.

Firma G. Lörtzer, klassieke herenmod

Mijn vader heeft vanaf zijn jongste jaren in een herenmode in Groningen gewerkt. In 1948 kwam hij naar Den Haag om bedrijfs-leider en eerste verkoper bij de Firma G. Lörtzer in de Hoogstraat, nr. 32 te worden. Wij (vijf kinderen) woonden de eerste jaren vlak naast het Vredespaleis. In 1953 heeft mijn vader de winkel, met behoud van de naam, overgenomen van Gerhard Lörtzer, zoon van de oorspronkelijke oprichter (1876). Ons gezin ging boven de winkel wonen.

In de zomervakanties van mijn middelbareschooltijd bezorgde ik pakjes. In de tijd van mijn vader was het nog normaal dat klanten hun aankopen niet zelf meenamen maar lieten bezorgen, ook kleine dingen als een das of een stel zakdoeken. Die werden dan keurig verpakt in een doosje met de naam van de firma erop, dichtgebonden met een goudkleurig lint en een mooie strik. Met de bromfiets snorde ik rond door Wassenaar, Voorburg en Benoordenhout. Daar woonden onze klanten. Ik ben ook nog langs adressen gegaan waar de rekening niet betaald werd. Aan de Veenkade heb ik met een jonkheer die in zijn ondergoed rondliep op de overloop staan bekvechten.

Ik heb zelf niet de ambitie gehad om mijn vader in de winkel op te volgen. Ik ben opgegroeid in

de jaren zestig, zeventig en heb in Groningen psychologie gestudeerd. Er zijn verkoopplannen voor de winkel geweest maar die zijn niet doorgezet. In de jaren tachtig waren mijn broer Jan, mijn zus Annemarie en ik zelf nog altijd eigenaar van de winkel, een Vennootschap Onder Firma (VOF). In 1984 ging een van de oudere personeelsleden met pensioen en toen ben ik in de winkel gaan staan.

Sinds het vertrek en de dood van mijn vader in het midden van de jaren zeventig werd het voortbestaan van de winkel gedreven door twee oudgedienden die ook het grootste deel van hun leven bij de Firma Lörtzer gewerkt hebben: Fred Plevier en Herman Van Eggelen. Van hen heb ik het vak geleerd. Je moet liefde voor het artikel ontwikkelen. In de uren dat je daar in de

Ik voor de winkel, 1978

winkel stond en er geen klanten kwamen, liet je het goed door je handen gaan. Je moet wel iets weten van maten en modellen, van weefsel en breisels, maar

het echte gevoel komt via de zintuigen. Eindeloos die stoffen beknedden en beknijpen, tot het levende materie wordt. De glans en soepelheid herkennen op twintig meter afstand.

De winkel bood het beste van het beste. Broeken van fijne kamgaren of zware cavalry twill. Zwitserse overhemden van lang-

Voor de winter gevoerde handschoenen van het leer van het 'brasiliaanse Wildschwein' (peccary) waarop de haarinplant nog zichtbaar is. In de zomer glaces of de demi-chrochets voor de sportieve autorijder. Wij konden nog artikelen leveren (sokophouders, boordenknoopjes) die al een eeuw geleden uit de herengarderobe verdwenen waren.

“Loopt u eens naar achteren, daar valt buitenlicht naar binnen door het glas in lood raam in het plafond.”

vezelige, Egyptische katoen, full body gesneden, dubbele manchet. Kashmir pullovers. Shetland cardigans. Jassen van camel hair. Flanellen pyjama's om de jichtige ledematen van oude heren warm te houden. Wollen ondergoed uit Schotland, nergens meer te krijgen. Korte kamerjasjes van velours met siercordon (de zogenaamde coin-de-feu) waar je alleen nog in tochtige landhuizen mee kon verschijnen. Engelse regimentsdassen van zo zware zijde dat ze rechtovereind bleven staan. In de winkel spraken wij trouwens van 'zelfbinders'. De collectie vlinderstrikken (butterflies of Schleifenbinder) overtrof de volière van Artis in variëteit.

Het voorbinden van een vlinderstrikje kost enige oefening en ik had mezelf geleerd hoe je een dasje op een paspop kon strikken zodat een klant zijn aanschaf kant-en-klaar mee naar huis kon nemen. In deze winkel kwamen de mensen die traditioneel tot de hogere standen gerekend worden. Oud geld. Karakteristiek is de vanzelfsprekende manier waarop ze zich in het openbaar gedragen. Zeker niet onvriendelijk of uit de hoogte. Integendeel. Mensen die gewend zijn bediend te worden, hebben geleerd dienstverleners in hun waarde te laten. De voorkeur van de heren gaat altijd uit naar hetzelfde: de hoogste kwaliteit, maar nooit

Herman van Eggelen in de winkel, 1985

ewinkel

Fred Plevier in de winkel, 1985

opvallend. Het roestbruine colbertjasje, de grijze broek met bandplooien en omslagen. Het overhemd met een blauw streepje en de das met witte stippen. Onder het jasje soms een bordeauxrode slipover (dus zonder mouwen). Voor het weekend misschien een corduroybroek en een open hemd met choker.

Als verkoper in deze winkel was je aanwezig (de klanten werden bediend) maar niet opdringerig.

De spullen die je verkocht waren goed, dus die hoefde niet meer te worden aangeprezen. Soms echter hadden mensen tijd nodig om een keuze te maken. Daar moest je ze de gelegenheid voor geven. Voorbeeld: een man van middelbare leeftijd past vóór in de winkel een beige Burberry regenjas. Mooie jas, zit goed, maar duur (zuiver katoen.) "Loopt u eens naar achteren," zei je dan, "daar valt buitenlicht naar binnen door het glas in lood raam

in het plafond." De klant loopt met de jas door de winkel, is zo al een tijdje bezig. Dan wordt het steeds moeilijker om niet tot aanschaf van die jas over te gaan. Nog een regel: als mannen met hun vrouw of vriendin komen: richt je als verkoper op de vrouw.

Zoals ik al zei: oud geld. Maar ik heb ook gezien hoe de nieuwe rijken betalen. Met flappen. Splinternieuwe flappen, zo van

de bank gehaald. Niet in de portefeuille bewaard maar in een langwerpige envelop. Pas aan het eind van het bezoek komt de envelop uit de binnenzak tevoorschijn en worden enkele biljetten van het stapeltje afgenomen. Discreet en trefzeker. Toch had deze winkel een probleem: de oude generatie van vaste klanten stierf uit en de jonge generatie kwam alleen maar binnen om het interieur te bewonderen. "Moet je zien,

die kasten, die mahoniehouten toonbanken, die spiegels, die kroonluchters, en dat jullie zo'n collectie hoeden hebben! Wat goed dat jullie er nog zijn!" "Ja, maar daar verdienen wij geen cent aan", was ons commentaar als deze jongelui zonder iets te kopen weer buiten stonden.

Kort na Kerstmis 1986 ging er een brief naar de vaste cliëntèle. Met diepe droefenis werd medegedeeld dat de firma Lörtzer haar deuren ging sluiten. De klanten werd dankgezegd voor hun jarenlange trouw aan de firma. Dit was een afscheidsbrief. In de laatste regel werd vermeld dat tijdens de opheffingsuitverkoop kortingen van dertig procent werden gegeven op alle artikelen. Op de tweede dag van het nieuwe jaar stonden ze allemaal op de stoep. Die dag is er verkocht als nooit tevoren. Sommige klanten rekenden op de verkoopbon zorgvuldig na of ze wel genoeg korting hadden gekregen.

In augustus 1987 zijn wij vertrokken. Na ons is het pand door Laura Ashley gebruikt. Tegenwoordig zit er een vestiging van Scotch & Soda. Het interieur staat op de monumentenlijst en is nog herkenbaar. Inmiddels zijn ook vergelijkbare winkels als Meddens, Het Jagershuis en de Bonneterie verdwenen. Gebleven zijn Pelger in de Hoogstraat, F.G. van den Heuvel aan het Voorhout en sinds een paar jaar aan de Plaats: The English Hatter.

Paul Casparie
paul.casparie@casema.nl

Uitverkoop Firma Lörtzer, 1987

Hoogstraat 32, interieur herenmodezaak G. Lörtzer. Foto: Dienst voor de Stadsontwikkeling

WERELD DAGEN

SLOT
MENSWEAR

Nu 2e broek voor
de halve prijs!

Frederik Hendriklaan 171
Van Hoytemastraat 47

De mooiste kerstreizen

Gewoon perfect geregeld

Kerst in de provincie Groningen

5-daagse busreis

www.dejongintra.nl/kdadu01

vanaf p.p.
€ 479

Kerst in historisch Heidelberg

5-daagse busreis

www.dejongintra.nl/kdhdb01

vanaf p.p.
€ 609

Kerst in sfeervol Wenen

8-daagse busreis

www.dejongintra.nl/kdwen05

vanaf p.p.
€ 739

Kerst tussen de Elzas en Zwitserland

8-daagse busreis

www.dejongintra.nl/kdmhe01

vanaf p.p.
€ 769

Kerst en oud en nieuw in Toscane

13-daagse busreis

www.dejongintra.nl/kdmtm02

vanaf p.p.
€ 1379

De 3 zekerheden bij het boeken van uw vakantie

✓ Zekerheid over uw betaling ✓ Gratis omboekservice ✓ Zekerheid tijdens uw reis

www.dejongintra.nl/kerstreizen

Bel 0180 - 457 803

of ga naar uw ANVR-Reisbureau

Reissom o.b.v. 2 personen en excl. € 32 reserveringskosten,
Calamiteitenfonds en SGR-bijdrage.

de Jong Intra
vakanties

VOOREBROOD

Wonen 100 Slapen

DE BESTE SERVICE TEGEN SCHERPE PRIJZEN

Dorpsstraat 119
2761 AN Zevenhuizen

(0180) 63 11 11
voorbrood.nl

Geopend 9:00-18:00, vrijdag tot 21:00
zaterdag 10:00-17:00 **GRATIS PARKEREN**

Vroem, Vroom...

In elke editie van De Haagse Tijden stapt autojournalist John Vroom weer even in een auto die vroeger door Den Haag reed.

Simca 1100

An deze Simca heb ik bijzondere herinneringen, want in deze auto heb ik rijles gehad. Een kennis van mijn ouders, Karel Bosman die rij-instructeur was in het leger, heeft mij opgeleid voor het behalen van dit toen nog roze papiertje. Zondags twee uur lessen en daarvoor kwam hij speciaal uit Utrecht. Later is hij met zijn vrouw Tinie en dochter Yvonne verhuisd naar de Wezelrade in Den Haag. Met zijn dochter heb ik nog hand in hand gelopen in Londen toen zij daar au pair was, maar dat terzijde.

De Simca ken ik dus intensief en u kent mijn mening over Franse auto's en inderdaad: alles was blikkerig en plastic, maar dit model vond ik erg goed. Vier deuren en een vijfde als bagageklep en dat was redelijk uniek in die tijd. De kleur was 'niks-aan-de-hand' metallic zilvergrijs. Wat mij nog het meest bijstaat was de slaphangende gaspedaal, waardoor ik steeds te veel gas gaf, maar daar had oom Karel iets op gevonden met een extra veer, zodat ik het geheel als onnozelaar beter kon doseren. Ik haalde snel mijn rijbewijs en heb

daarna nooit meer in een Simca 1100 gereden, maar de herinneringen staan mij nog steeds bij. Eind jaren zestig was de derde of vijfde deur een noviteit die met name bij Franse auto's werd toegepast. Renault, zo'n beetje de eerste met de R16 en R4 en dat vond al snel navolging bij de andere merken zoals de Simca 1100 en sinds die tijd is Nederland een hatchback-land geworden in plaats van de traditionele Sedan. En dit heeft alles te maken met het lijnenspel van het model en de extra bagageruimte. Maar terug naar

de Simca. De 100 werd in 1967 geïntroduceerd en werd gelijk een groot succes. Je kon kiezen uit een drie- of vijfdeurs versie. Hij had een dwarsgeplaatste viercilinder motor die de voorwielen aandreef en schijfremmen voor had en dat was voor die tijd zeer vooruitstrevend. Hij woog slechts 900 kilo met een lengte van vier meter en had een top van 150 kilometer. Naast de prettig schakelende

handbak kon je kiezen voor een halfautomaat die je bediende door de pook te bewegen zonder te koppelen, maar er was ook een automaat leverbaar. Achter het stuur zat je op zich prima, maar de stoelen waren wel wat kort en datzelfde gold voor de leuningen. De zit was comfortabel Frans, dus weinig support - voor mij in ieder geval. Ook het dashboard was typisch Frans. Niet voor niets kennen wij de

uitdrukking 'met de Franse slag' en dan begrijpt u wel wat ik bedoel. Het grootste probleem was de roestgevoeligheid. Na zo'n zes à tien jaar was de Simca 1100 zo goed als op, wat niet al te best was voor het imago van Simca. Daarom zie je de 1100 ook bijna niet meer als klassieker en is hij dus bijna vergeten...

John Vroom
johnvroom@planet.nl

Beauties of the Sixties (82)

John Vroom (autojournalist)

In de jaren '60 waren vrouwen en auto's nog onlosmakelijk met elkaar verbonden in promotie- en reclame-uitingen en geven nu een nostalgische blik op het tijdsbeeld van toen.

Dit zijn de twee beauties van Philip Mordaunt, een fan van de rubriek VroemVroom, met zijn Jaguar E-Type uit 1967 en zijn echtgenote. Some guys have all the luck!

GeWOON de grootste collectie klassieke meubelen van Nederland

Tv commodes • Salontafels • Dressoirs • Vitrinekasten • Eetkamertafels & -stoelen • Fauteuils & banken

Parkeren is bij
Star Stijlmeubelen
altijd ruim en GRATIS!

Westvlietweg 99, Den Haag • starstijlmeubelen.nl

Het origineelste Sinterklaascadeau!
Proefabonnement op De Haagse Tijden

Ontvang 6 edities in de brievenbus voor € 20,-

Dit abonnement stopt automatisch,
meer informatie is te vinden op www.dehaagsetijden.nl

De komende weken zie en hoor je onderstaande programma's bij Omroep West. Daarnaast houden we je natuurlijk altijd op de hoogte van al het nieuws.

TV WEST MAANDAG T/M VRIJDAG

Dagprogramma's vanaf 17.00 uur: (daarna herhalings)

ma: Grote Ambities Serie waarin mensen worden gevolgd die een grote ambitie hebben en er alles voor doen die ambitie te verwezenlijken.

di: Team West Opsporingsprogramma waarbij de politie jouw hulp nodig heeft. Presentatie: Kirsten van Dissel.

Ernst Onderwaterwereld Ecoloog Ernst vertelt over het leven in, op en langs het water en wat het waterschap daar allemaal voor doet.

wo: Merlijn over de Atlantikwall Merlijn Passier gaat op zoek naar sporen van de Atlantikwall tussen De Zilk en Hoek van Holland.

do: Een Haagse tram: 40 jaar GTL, driedelige serie over de iconische Haagse rood-beige tram van HTM: de GTL.

vr: Hart voor Muziek Zing mee met Hollandse muziek.

17.30 uur TV West Nieuws met onder meer Martine Boerkamp.

17.45 uur Weer Het weerbericht met Huub Mizee.

TV WEST ZATERDAG

07.30 uur TV West Weekoverzicht

17.00 uur Westdoc Regionale documentaires en registraties, met op 19 november: **De Haagse Windwapper** over de beruchte Haagse windmolen in Leidschendam-Voorburg en op 26 november **Sintvoorieder1**: videoverslag van de actie van Radio West (zie hieronder meer over deze actie).

TV WEST ZONDAG

09.00 uur Hoop & Leven De universele kerk van Gods Rijk.

20.00 uur TV West Sport Met een overzicht van de dat weekend gespeelde voetbalwedstrijden in de Tweede en Derde Divisie.

RADIO WEST

Kijk voor een overzicht van de programma's van Radio West in de gratis Omroep West app of op de website Omroepwest.nl.

UITGELICHT

Van 14 t/m 18 november staat Radio West, samen met Den Haag FM, helemaal in het teken van de actie **Sintvoorieder1**. We zamelen cadeaus in voor Stichting Sintvoorieder1 die er met behulp van maatschappelijke partners voor zorgt dat deze cadeaus bij kinderen komen die in (verborgen) armoede of in (crisis)opvang opgroeien. Kinderen voor wie een cadeau op 5 december niet vanzelfsprekend is. Samen met de lokale omroepen Bo (Bollenstreek), Studio Alphen en Sleutelstad (Leiden) is het doel om in totaal 20.000 cadeaus in te zamelen. **Help jij ook mee?**

Doneren kan tot 18 november in de studio in de Centrale Bibliotheek aan het Spui in Den Haag (tussen Stadhuis en Amare) van 6.00 uur tot 19.00 uur. Cadeaus met een waarde van maximaal 25 euro zijn meer dan welkom, de cadeaus zijn nieuw of 'als nieuw' en je hoeft deze niet in te pakken. Zullen we met z'n allen ons best doen om die duizenden kinderen een **onvergetelijke 5 december** te bezorgen? Alvast bedankt voor je donatie!

Lees meer op:
Omroepwest.nl/sintvoorieder1

Bijna alle programma's op TV West worden herhaald. Kijk voor alle uitzendtijden in de gratis Omroep West app of op Omroepwest.nl.

Eropuit!

Organiseert u een leuke activiteit waar onze lezers blij van worden? Mail uw activiteiten of tips naar info@dehaagsetijden.nl of bel: 070 - 360 76 76

Munten, postzegels, bankbiljetten en ansichtkaarten

Ergens slingeren nog de postzegelalbums van opa op zolder. Waar zijn de munten van pa eigenlijk gebleven? En zijn die ansichtkaarten bestemd voor het oud papier? U bent niet de enige met vragen over een verzameling munten, postzegels, papiergeld, ansichtkaarten of penningen. Daarom houdt de Munten- en Postzegel Organisatie (MPO) elke woensdag een open inloopdag. Wie zijn of haar verzameling deskundig en gratis wil laten beoordelen, kan tussen 10.00 en 16.00 uur terecht bij de MPO, Energieweg 7, IJsselstein, nabij Utrecht. Aansluitend is er desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Informatie: 030-6063944 of kijk op www.mpo.nl.

Goud, zilver, kunst, curiosa en militaria

In de la ligt nog die gouden ketting van oma. Ergens ligt nog een potje met oude sieraden. Dat oude beeldje of die zilveren miniatuurtjes in de kast, zijn die nog wat waard? En hebben die oude onderscheidingen en militaire spulletjes nog waarde? Allemaal vragen met betrekking tot goud, zilver, kunst en curiosa of militaria. Bezoek eens onze open inloopdag, elke donderdag van 10.00 tot 16.00 uur. U bent dan welkom bij MPO/Heritage op de Energieweg 7 te IJsselstein, vlakbij Utrecht, voor een gratis en vrijblijvende taxatie. Aansluitend krijgt u desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Voor meer informatie: 030-6063944.

Residentiekoor i.s.m. Koninklijk Mannenkoor Die Haghe Sanghers

Vlak voor de Kerstdagen en geheel passend in die periode geeft het Residentiekoor in samenwerking met het Koninklijk Mannenkoor Die Haghe Sanghers op zondag 11 december 2022 in de Elandskerk een sfeervol kerstconcert. Er wordt een gevarieerd en internationaal programma uitgevoerd t.w.:

Dieterich Buxtehude :	Das neugeborne Kindelein (BuxWV 13)
Camille Saint-Saëns:	Oratorio de Noël
Jakub Ryba	Boheemse Herdersmis
M. Leontvych/M. vd Brugge	Carol of the Bells

Het koor wordt begeleid door het Residentiekoor Begeleidingsensemble en door organist Gerrie Meijers. Het concert staat onder leiding van dirigent Martin van der Brugge. De solisten zijn sopraan Juliëtta Schuering, mezzosopraan Sarah Peire, alt Alexandra d'Espinoza, tenor Sebastian Brouwer en de bas Bas Kuylenburg.

Kijk voor meer informatie en kaarten op www.residentiekoor.nl

Nijhoff in de Haagse Kunstkring

Zondag 27 november vindt in de Haagse Kunstkring een programma rond dichter en vertaler Martinus Nijhoff (1894-1953) plaats. Pim Reinders, historicus en Kunstkringlid, gaat in gesprek met Bart Slijper, die een biografie over Nijhoff schrijft. Met speciale aandacht voor de tijd dat Nijhoff in zijn geboortestad Den Haag woonde. Hij schreef en publiceerde er zijn eerste gedichten. Hij vertrok voor zijn studie naar Amsterdam en zou pas in 1941 in Den Haag terugkeren. Nijhoff was lid van de Haagse Kunstkring, tot zijn dood in '53. Mathijs Sanders, hoogleraar Moderne Letterkunde gaat in op de relatie tussen Nijhoffs gedichten en diens vertaalwerk. De presentatie wordt verzorgd door Ellen Fernhout.

Wanneer & waar: zo 27 nov 14.30u, Haagse Kunstkring, Denneweg 64
Meer info via haagsekunstkring.nl

Vakantiebaantjes en andere korte loopbanen

De meesten van ons kennen het eeuwigdurende probleem van 'geldtekort'. Dat begint meestal te kriebelen in het begin van de middelbare schoolperiode. Dat is dan ook de tijd dat je dingen wilt, waarvoor je zakgeld niet toereikend is. De meest voor de hand liggende oplossing voor dit probleem was in de jaren zestig en zeventig: neem een krantenwijk!

Krantenwijk

Zo kwam het dat ik op mijn veertiende jaar met een veel te zwaarbeladen fiets met twee fietstassen vol Haagsche Couranten dagelijks mijn krantenwijk in trok om daar de krant netjes in de brievenbus te deponeren. Tegenvaller één was het feit dat ik de fietstassen zelf moest aanschaffen van mijn eerst verdiende centjes. Het bedrag en op welke wijze ik deze aanschaf moest financieren weet ik niet meer, maar het staat mij nog wel bij dat ik de eerste weken moest werken om die vervloekte tassen te betalen. Tegenvaller twee was dat ik een wijk had in de Schilderswijk met allemaal van die portieken met steile trappen. Blijkbaar lazzen mensen die op de parterre woonden geen kranten, want vrijwel al mijn abonnees woonde op een portiek. Dus was het trap op en trap af. Maar je bent jong en je wilt wat, dus ook dat was geen probleem. Als pleister op de wond verdiende je aan het eind van het jaar een extra centje door de abonnees gelukkig nieuwjaar te wensen, wat aardig wat geld opbracht.

Vakantiebaantjes

Na een dik jaar was de lol van het krantenwijk lopen - ik had ondertussen twee wijken - er af. De verdiensten waren gering en de school vergde steeds meer aandacht. Het werken werd beperkt tot vakantiebaantjes. In de derde klas van de mulo (1965) kwam het plan om met

De trouwe Puch

een paar vrienden op de Puch naar Denemarken te gaan. Een van de jongens had daar familie wonen. Een fijn plan, maar duur! Om geld voor de reis bij elkaar te scharrelen moest er dus een vakantiebaan komen. Het jaar daarvoor had ik via kennissen in een strandtent op Hoek van Holland gewerkt: afwassen in de spoelkeuken. Na een week afwassen kon ik opschuiven naar de bediening. Dat betaalde beter aan uurloon en ik mocht de tip die ik ving zelf houden. Dat was lekker verdienen. Maar dit jaar was er geen plaats voor me en moest ik wat anders zoeken. Dat werd de winkel op de camping Ockenburgh. Daar kon ik vakken-vullen of bij de inname van lege flessen staan. In een week of drie met veel overuren had ik het geld voor de vakantie bij elkaar. De tassen werden gepakt - in dit geval de krantentassen die mooi achterop de Puch pasten; kwamen die 'vervloekte' tassen toch nog van pas - en we gingen

drie weken op avontuur naar Denemarken. Maar dat is een ander verhaal, waar ik misschien in de toekomst nog op terug kom.

Eerste baantjes

Nadat ik geslaagd was voor het eindexamen mulo B werd het tijd om aan het werk te gaan, maar plannen in die richting had ik nog helemaal niet. Dus brak er eerst een periode aan van zoeken en aftasten, van 'twaalf ambachten en dertien

Werken als postsorteerder. Foto: Bas de Meijer, beeldunie.nl

Dagblad Het Binnenhof Prinsegracht 42-46, 1966. Foto: DSO, collectie HGA

ongelukken'. Zo heb ik gewerkt bij de Delftse Gist en Spiritus-fabriek als leerling-laborant (ik werd ontslagen omdat ik teveel uit mijn handen liet vallen), als administratieve kracht bij het katholieke dagblad Het Binnenhof aan de Prinsegracht (ontslagen omdat ik niet katho-

ik als het leukste wat ik tot dan toe had gedaan. De nachtdienst begon om 23.00 uur en eindigde om 06.00 uur. De nachtploeg bestond uit veel jonge gasten, waarvan er een aantal in bandjes speelde. Zij werkten 's nachts bij de post omdat ze niet genoeg verdienden met hun muziek om rond te komen. Een van die mannen speelde in de band van Peter en zijn Rockets (*Kom van dat dak af*), als ik mij goed herinner, op de saxofoon. Hij had prachtige verhalen over zijn band en over, vooral Amerikaanse, artiesten over wie ik nog nooit had gehoord. Hij leende mij platen van The Shirelles, The Shangri-Las, Otis Redding en nog veel meer van dat prachtigs.

Als de dienst erop zat gingen we met een ploeg naar la Gaité (nu de Zwarte Ruiter) aan de Grote Markt, een van de weinige gelegenheden die al zo vroeg open was. Daar ontbeten we en als het mooi weer was gingen we om een uur of negen rechtstreeks door naar het strand om daar een tukkie te doen. Een prachtige tijd was dat! Aan dit alles kwam een einde toen ik naar Canada vertrok. Ook weer een heel ander verhaal, maar ik was binnen een jaar weer terug. Je moest daar net zo hard werken als in Nederland en de bergen waren niet eens van goud...

Aad Spanjaard
aadspan@ziggo.nl

Rijswijkseweg, glaspaleis, met het PTT-gebouw er in weerspiegeld. Foto uit 1976, P.G. Kempff, collectie HGA

liek was), als fotolaborant bij een film-ontwikkelbedrijf (zelf weggelopen omdat het daar zo stonk) en nog een paar baantjes waar ik het niet langer dan een dag uithield. Inmiddels was ik het zo zat, dat ik mij had aangemeld om te emigreren naar Canada. Op een gegeven moment kreeg ik bericht dat ik welkom was in Canada en ik trof voorbereidingen om op de boot te stappen. Het laatste half jaar voor ik vertrok bracht ik door in de nachtdienst bij de PTT, de Post, als postsorteerder in het grote witte gebouw aan de Rijswijkseweg. Dat ervaarde

Handel en wandel

In de loop der tijd heeft de mensheid de nodige revoluties meegemaakt. De meest ingrijpende hiervan is naar mijn idee de industriële revolutie. Hij begon rond 1750 in Engeland en zo'n vijftig jaar later kreeg Europa en dus ook ons land ermee te maken. Zo werd Den Haag de derde industriestad van ons land, waarin onder meer de metaalgieterij en -pletterij L.J. Enthoven en Co gehuisvest was. De naam Pletterijkade komt hier vandaan. De uitvinding van de stoommachine speelde hierbij een voorname rol. Werden voor die tijd de meeste goederen handmatig gemaakt, vanaf die tijd gebeurde dat machinaal. Kleinschalige werkplaatsen groeiden uit tot grote fabrieken en dit alles had ingrijpende organisatorische en sociale veranderingen tot gevolg. Een van die veranderingen was het koopgedrag van mensen en hier wil ik in dit artikel op ingaan.

Handelen

Het werkwoord handelen heeft twee betekenissen. Zich gedragen en Koopmanszaken doen. Handelen is een afleiding van het woord hand. Denk maar aan het zeventiende-eeuwse kinderspel handje-klap. Later werd deze term gebruikt wanneer een boer en een koopman tot overeenstemming moesten zien te komen tijdens de verkoop van vee. Dan sprak men van loven en bieden, waarbij loven aangaf dat er een bepaalde som geld werd gevraagd. Ook iets van de hand doen heeft hiermee te maken. Hoewel met handel en wandel het doen en laten van iemand wordt bedoeld, vind ik het als titel hier op z'n plaats. Dit artikel gaat immers om het koopgedrag en nog niet zo heel lang geleden moest men aan de wandel gaan om iets te kopen.

Een korte geschiedenis

In vroeger eeuwen was het lang niet altijd gebruikelijk om met gebruikmaking van geld iets van eigenaar te laten veranderen. Laat ik een voor-

Vincent van Gogh maakte in 1882 een afbeelding van de fabriek van L.J. Enthoven

beeld geven. Wanneer een boer zijn graan liet malen op een molen rekende hij niet af met geld maar met een klein deel van het graan zelf. De molenaar had een schepel met een inhoud van tien liter en hierin goot hij zoveel graan als redelijk was voor zijn werkzaamheden. Dit graan ging in een kist en bij tijd en wijle 'verkochte' hij dit graan aan de bakker. De generatie van laat ik zeggen na de Tweede Wereldoorlog heeft enorme veranderingen in de manier waarop producten

aangeboden en gekocht werden meegemaakt, daar vertel ik niets nieuws mee. In de buurt waar je woonde, waren diverse kleine winkeltjes die zich specialiseerden in de verkoop van producten. Vaak kende de winkelier of winkelierster zijn of haar klanten. Ik ben voor de zekerheid even gaan zoeken of het woord winkelierster bestaat en dat is het geval dus hier kan ik me geen buil aan vallen. Daarnaast kwamen de bakker, de melkboer, de schillenman en andere kopers en verkopers aan de deur. Ik heb zelf nog een bakkerswijk in het Bezuidenhout gelopen of liever gefietst.

Ook zagen we de betrekkelijk kleine kruidenierswinkels langzamerhand veranderen in supermarkten. Voor sommige producten zoals kleding ging je naar de binnenstad. Een heel enkele keer bracht de postbode een pakketje aan huis, maar dat was in die tijd een uitzondering. De rond 1900 begonnen industriële revolutie heeft

De bakker kwam aan de deur. Foto: bakkerijmuseum.nl

natuurlijk niet stilgestaan. Zeker de laatste tientallen jaren is er enorm veel veranderd in het koopgedrag en het geldverkeer in ons land. Of dit altijd een verbetering was, waag ik te betwijfelen. In het begin noemde ik de sociale veranderingen en die waren zo groot dat menige oudere ze letterlijk niet meer kan bijbenen. Het lijkt wel of je zonder het bezit van een smartphone buiten het maatschappelijk gebeuren geplaatst wordt. Het praatje met de melkboer aan de deur is er niet meer bij. Via internet kun je iets van je gading uitzoeken en met enig geluk ligt het pakje de volgende dag op de deurmat. Het online shoppen of het internet winkelen zoals de vertaling in het Nederlands min of meer luidt, heeft een enorme vlucht genomen, zeker in het 'corona tijdperk'. Ik weet ook dat er wel degelijk voordelen aan deze manier van kopen en verkopen zitten. Maar voor iemand van mijn leeftijd is het wel even wennen.

Reclame

Tijdens het ontstaan van die industriële revolutie werd een snelle verkoop van grote aantallen gelijke producten economisch gezien uitermate aantrekkelijk. De reclame als onderdeel van het begrip marketing maakt dit mogelijk, al kunnen hier ook nadelen aan zitten. Als je niet oppast kunnen ons door de industrie wensen aangepreft worden die verre van reëel zijn. De Amerikaanse journalist Vance Packard wees ons hier al op in zijn in 1957 verschenen boek

The Hidden Persuaders (De verborgen verleiders). Denk ook aan de reclame voor sigaretten en alcoholhoudende dranken. Het maken van reclame wordt wel eens uitgelegd als het door middel van gerichte publiciteitsacties gedragsveranderingen bij mensen te veroorzaken om ze aan te zetten tot het kopen van een bepaald product en dit gebeurt onder meer door de naamsbekendheid van een merk te vergroten en hier is niets mis mee. Tenslotte blijft u zelf verantwoordelijk voor uw koopgedrag. Dat een krant als De Haagse Tijden vooral bedoeld is voor een wat ouder publiek zoals dat zo fraai heet, blijkt zowel uit de keuze van de geplaatste advertenties als uit de artikelen die erin staan. Deze krant wordt ook door jongeren gelezen zoals mij bekend is, maar dat is niet de doelgroep.

Vroeger kwamen de producten die gekocht werden voor een groot deel uit de directe omgeving. Zo leverden de boeren van Wassenaar hun producten rechtstreeks aan de inwoners van onze stad. Mede door de industriële revolutie is dit veranderd. Veel producten, waaronder de eerste levensbehoeften worden ver van hier geproduceerd. Ingrijpende veranderingen als de klimaatproblematiek en een oorlog niet eens zo ver hiervandaan hebben hier grote invloed op, met alle gevolgen van dien.

Carl Doeke Eisma
carleisma@planet.nl

Een schepel

3

4

5

6

9

12

15

16

17

19

bijbel

waar-
bring

op de
wijze van

8

7

6

3

1

9

S

T

E

R

A

F

K

A

B

Puzzelpagina

1

SUDOKU

6								
	1			7		4		
							5	1
				7				
4	9			3				
		8		4	9	6		7
8		9			4		7	
	5			6				
					2	3		9

Puzzel & Win!

In elke editie van De Haagse Tijden kunt u verschillende puzzels maken.

U kunt de oplossingen tot donderdag 24 november 2022 mailen naar puzzel@dehaagsetijden.nl

Mocht u de oplossingen weten van deze twee puzzels, dan maakt u kans op deze leuke prijs van de Fifties Store!

Oplossingen vorige editie:
Kruiswoordpuzzel: Herfstdag
Sudoku: 6

Win een tafeltje - kruk gemaakt met echte vinyl platen
Dit tafeltje is gemaakt van Recycled Vinyl Records met Metal Chrome Base waardoor er minder afval is voor het milieu. t.w.v. € 59,95.

Verkrijgbaar bij de Fifties Store, www.fiftiesstore.nl.
Namensestraat 73 - 2587 VX Den Haag - 070 3585810

2

ZWEEDSE PUZZEL

riv. in Italië		gouden tientje		sketch		slepende ruzie		tuin-scheiding	
peul-vrucht		koren-zeef				flard		leef-omgeving	
			1		zalf				
					reken-opgave				
achter				deftig					2
soort koek				Euro-peaan					
						heftig			
						onder andere			tevens
open ruimte	namaak	loopvogel					in memo-riam		
		bloed-gever					lui		
				laan met bomen		6			
				de dato					
deel v.h. hoofd			3		zelfzuch-tig mens	bejaard			
deel v.h. hoofd						strijd-gewoel			
				proef-opname		7		genante vertoning	
				bedel-monnik					
gaaf					klipgeit				ver-wonding
zonne-scherm					Sovjet-Unie				
							cum suis		
							koraal-bank		
vrucht		wandelen							8
		pers. vnv.							
				riv. in Frankrijk					
aan-vankelijk			5			tover-godin			

Wij feliciteren de winnaars van de vorige editie met een mooie prijs, aangeboden door de Fifties Store. De Fifties store kalenders gaan naar:
Astrid Kroesemeijer te Voorburg
Lex Priem te Den Haag
Anneke Perluka te Zoetermeer
Jan van der Vlies te s-Gravenzande
J.I.M. de Bruijn te Sassenheim

Let op! U dient de prijs zelf op te halen bij de Fifties Store.

3

WOORDZOEKER

K	A	S	C	O	M	M	I	S	S	I	E
V	F	E	I	T	C	A	T	E	G	G	I
R	G	R	A	V	I	N	O	A	D	N	E
N	R	B	U	I	S	S	S	L	A	I	O
V	E	N	R	A	Y	T	L	A	L	R	L
L	N	S	U	A	L	P	P	A	A	E	V
E	D	N	T	E	K	O	R	T	M	V	C
U	E	A	S	O	T	K	S	N	E	E	K
D	L	H	E	R	R	E	O	E	T	L	L
P	I	C	K	N	I	C	K	M	A	N	D
O	N	S	E	R	R	E	I	R	U	A	L
K	G	S	T	R	O	T	E	R	G	A	N

Aanlevering	Guatemala	Mokka	Tabel
Actief	Islam	Nestor	Tekort
Afgrendeling	Kascommissie	Picknickmand	Triest
Applaus	Kopduel	Retort	Venray
Cello	Lamel	Schans	Vloei
Gastles	Laurier	Sneek	Vraat
Gravin	Mentaal	Strot	

BERNINA demo bij de grootste naaimachinespeciaalzaak van Nederland

Nottet organiseert op **zaterdag 19 november 2022** een demo dag van Bernina

- Doorlopende demonstratie van naaimachines en accessoires
- Van 10.30 uur tot 16.30 uur
- **15% korting** op aankopen tijdens deze dag
- Leuke actie's op naaimachines
- Kom gezellig meedoen aan een workshop, tijdslot hiervoor afspreken via info@nottet.nl

BERNINA

made to create

- BERNETTE 33**
- CB-Grijper
 - knoopsgat 4-fase
 - Nuttige steken 14 stuks
 - Zwitsers design
 - Makkelijk draad door de naald systeem
 - LED verlichting
 - Incl. 6 naaivoeten, spoelen, tommesje

NOTTET

naaimodecentrum

Westeinde 83-95 | Den Haag
070-346 30 00 | Maandag gesloten

P

Bezoekers parkeren gratis op eigen parking aan het Westeinde nummer 191

**Bezoek onze gezellige
vintage Kerstmarkt**
geopend vanaf
zaterdag 19 november
Kringloop Schroeder
Loosduinsekade 156

**Het Speelgoed Paradijs
Kringloop Schroeder**
aan de Kerketuinenweg 21
is goed gevuld en
er zijn volop kerstspullen
verkrijgbaar.
Kom er eens kijken!

Openingstijden
Maandag tot en met vrijdag
van 9.30 uur tot 17.30 uur
Zaterdag van 10 uur tot 17 uur

Schroeder
www.schroeder.nl